

Brief prof. dr J. Wilschut van 5 oktober 2011

GeBu "Werkzaamheid en effectiviteit van influenzavaccinatie" 12/09/2011

Dit artikel heeft de intentie "nieuwe gegevens over de werkzaamheid van de jaarlijkse vaccinatie tegen seizoensgriep" te bespreken (r. 29-31). Het artikel eindigt met de conclusie (r. 695-698) dat " ...kan worden vastgesteld dat er bijna geen bewijs is uit gerandomiseerd onderzoek of meta-analysen daarvan, de hoogste categorie van wetenschappelijk bewijs, dat de jaarlijkse influenzavaccinatie bij ouderen en risicopatiënten werkzaam en effectief is."

Opmerkingen/commentaar:

(ik spreek in het onderstaande over "de auteur" en "hij", kan natuurlijk ook om "de auteurs" en/of "zij" gaan)

1. Artikel vertolkt een subjectief (minderheids)standpunt over influenzavaccinatie

Het grootste probleem met dit artikel betreft het feit dat het stuk een subjectief standpunt van de auteur vertolkt, terwijl het wordt gepresenteerd als een objectieve analyse van de wetenschappelijke evidentie met betrekking tot de werkzaamheid van influenzavaccinatie. Dit is misleidend. Het is duidelijk dat er onder influenza-experts een uitgebreide discussie/controverse gaande is over de werkzaamheid van influenzavaccinatie. Deze discussie is mede gestimuleerd door de publicatie van een aantal Systematic Reviews van de Cochrane Database, waarin de werkzaamheid van influenzavaccinatie in twijfel wordt getrokken (dit zijn kennelijk de "nieuwe gegevens" waar in de Inleiding van het GeBu-artikel over wordt gerept; het betreft hier echter geen nieuwe gegevens maar een aantal meta-analyses van bestaande gegevens). De Cochrane-conclusies vertegenwoordigen in de influenzawereld een minderheidsstandpunt. Desalniettemin volgt het huidige artikel in belangrijke mate, en tamelijk klakkeloos, de Cochrane-conclusies. Sterker nog, in een aantal gevallen gaat de auteur van het artikel nog verder dan de Cochrane-conclusies. Het zou de auteur sieren als hij dit expliciet duidelijk zou maken en zou aangeven dat het hier gaat om een mening, en niet om een objectieve analyse.

2. Auteur is zich ervan bewust dat hij geen objectieve analyse geeft maar stelling neemt in een gevoelige discussie

Uit een aantal passages in het artikel blijkt dat de auteur zich terdege bewust is van het controversiële karakter van het onderwerp (zie bijv. r.42) en van het feit dat hij een mening geeft ipv een objectieve analyse. De formuleringen van r.35-40 en r. 212-218 zijn, zin voor zin, misschien niet pertinent onjuist, maar worden door de context zondermeer tendentius en zetten de Nederlandse Gezondheidsraad weg als een organisatie die zich niet baseert op degelijke bewijsvoering bij haar advisering aan de Nederlandse overheid. Het kan niet anders of de auteur moet zich dit ook realiseren; dat betekent dus dat de auteur doelbewust deze extreme stellingname kiest in een zeer gevoelige discussie, met

bovendien potentieel vergaande maatschappelijke consequenties. Hetzelfde geldt voor de conclusie van het artikel (r.695-698); door niet te vermelden welke aanwijzingen er zijn vóór de werkzaamheid van influenzavaccinatie, wordt hier - met de pretentie dat het gaat om een objectieve conclusie ("Derhalve kan worden vastgesteld....") - gezegd dat influenzavaccinatie bij ouderen en risicopatiënten niet werkzaam en effectief is. Opnieuw, dit is tendentius en misleidend, en heeft mogelijk vergaande consequenties mbt tot opkomst bij de komende griepvaccinatie. De auteur moet dit weten.

Dat de auteur zich bewust is van het controversiële karakter van de discussie komt ook duidelijk naar voren in de reactie op een aantal commentaren van andere referenten (bijv. Ang, Van der Sande), die net als deze referent bezorgd zijn over het tendentieuze karakter van het artikel. Zie bijv. r. 166-168 van het oorspronkelijke artikel, waarover Mw Van der Sande zegt dat het een "tendentieuze and incorrecte formulering" betreft. Echter de formulering is ongewijzigd gebleven in de latere versie van het artikel (r. 212-218). Vraag is dus wat de auteur heeft gedaan met dit en ander kritisch commentaar. Het blijft ongewis, de auteur reageert in het geheel niet op de opmerking van Mw Van der Sande, en legt het commentaar naast zich neer. Als de auteur vervolgens zegt het "geheel eens" te zijn met de toch wel erg vergaande conclusie van referent Overdijk dat "de facto de massale kostenloze en dus dure influenzavaccinatiecampagne door de overheid niet voldoet aan de internationaal vastgestelde criteria om vaccinatie op grote schaal voor groepen in de bevolking beschikbaar te stellen" moet gevreesd worden dat de auteur hier bezig is met een campagne tegen influenzavaccinatie ipv een wetenschappelijk weging van de argumenten vóór en tegen de werkzaamheid van de vaccinatie. Overdijk vervolgt: "Het advies tot vaccinatie zou dus ingeperkt kunnen worden tot groepen hoogrisicopatiënten". Ook hiermee blijkt de auteur het "geheel eens" te zijn. Maw, de auteur is het niet eens met de advisering door de Gezondheidsraad tav influenzavaccinatie, vindt dat influenzavaccinatie beperkt zou moeten worden, en steekt deze mening niet onder stoelen of banken in het artikel.

3. Te veel nadruk op bijwerkingen

Er wordt in het artikel bovenmatig veel aandacht besteed aan de bijwerkingen van influenzavaccinatie. Vrijwel de gehele influenza-community, vriend en vijand, is het erover eens dat de seizoensinfluenzavaccinatie een extreem goed "track record" heeft waar het gaat om veiligheid. Jaarlijks worden honderden miljoenen vaccinaties uitgevoerd met buitengewoon weinig "adverse events". In dat perspectief is het buitensporig benoemen van bijwerkingen onnodig. Het katern over GBS is zelfs volledig misplaatst, er is inmiddels recentere literatuur over GBS en influenza, die niet wordt aangehaald. Bovendien is er geen causaal verband aangetoond cq aantoonbaar tussen GBS en vaccinatie, dus het is onduidelijk wat het functie van het aparte katern over GBS is. De titel ("Risico op Guillain-Barrésyndroom") is echter des te suggestiever, en de lange passage in het artikel over bijwerkingen van influenzavaccinatie moet dan uitgelegd worden in de context van de campagne die de auteur van dit artikel lijkt te voeren tegen influenzavaccinatie.

4. Rol van de redactie van GeBu

Zoals hierboven betoogd, is dit artikel tendentiekus en eenzijdig, en is bovendien de auteur van het artikel zich er terdege van bewust dat het onderwerp van dit artikel controversieel is en heel gevoelig ligt. Ook heb ik betoogd dat de auteur er op geen enkele wijze in slaagt om de uiteenlopende standpunten over influenzavaccinatie bij elkaar te brengen. Integendeel, door het tendentieuze karakter van het artikel (zie boven), wordt de controverse eerder aangescherpt dan verminderd. Om duidelijkheid te scheppen in deze verwarrende discussie, had de auteur terug moeten gaan de oorspronkelijke gegevens/studies en deze moeten wegen. Helaas is dit niet gebeurd. Immers de auteur presenteert slechts de conclusies uit de reviews van de Cochrane Database en besteedt buitensporig veel aandacht aan, deels vermeende, bijwerkingen van de vaccinatie. Dit alles is zeer betreurenswaardig. Er wordt – kennelijk doelbewust – één kant van de zaak belicht.

In een dergelijke situatie dient m.i. de redactie van GeBu de verantwoordelijkheid te nemen om ook een andere mening over de werkzaamheid van influenzavaccinatie naar voren te laten komen, zodat de lezer zich een meer genuanceerd beeld kan vormen van de discussie rond de werkzaamheid van de vaccinatie. Echter deze referent heeft redenen om aan te nemen dat de redactie van GeBu geen onafhankelijke positie in *kan* nemen in deze discussie, en zich niet, los van de auteur, een oordeel over het artikel en over het commentaar van de referenten kan vormen. Dit zou m.i. zeer bedenkelijk zijn en raakt aan de integriteit van GeBu als onafhankelijk en objectief medium voor informatievoorziening aan haar lezers.